

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Maahanmuuttoviraston lausunto lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta HE 246/2020 vp

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta asiantuntijalausunnon antamiseen hallituksen esityksestä laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta HE 246/2020 vp. Maahanmuuttovirasto pitää esitystä yleisesti kattavana, selkeänä, viranomaisten välisen tiedonvaihdon edellytyksiä parantavana ja samalla rekisteröityjen oikeudet voimassa olevan tietosuojasääntelyn mukaisesti huomioivana.

Maahanmuuttovirasto kommentoi esitysluonnosta siltä osin kuin ehdotetuilla muutoksilla on vaikutuksia viraston toimintaan ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yksilöintitiedot

Ehdotettavan Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 5 §:ssä säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta käsitellä henkilön yksilöiviä tietoja. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan yksilöimiseen tarvittavina tietoina henkilötunnusta, Maahanmuuttoviraston antamaa asiakasnumeroa tai muuta henkilön yksilöintiin tarvittavaa tunnusta. Ehdotettu 5 § on muotoiltu voimassa olevaa Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolakia (1069/2015) selkeämmällä tavalla, numeroituna luettelona, mitä voidaan pitää kannatettavana.

Aiemmasta poiketen ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitoksella olisi oikeus tallentaa myös muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus, kuten Maahanmuuttoviraston asiakkailleen antama asiakasnumero. Asiakasnumero on usein ulkomaalaisten henkilöiden kohdalla paremmin yhdistettävissä tiettyyn henkilöön kuin esimerkiksi henkilön nimi, jonka kirjoitusasuissa voi olla vaihtelevuutta. Asiakasnumeron tallentaminen parantaa viranomaisyhteistyön edellytyksiä, sillä sen avulla henkilö voidaan varmemmin yksilöidä. Maahanmuuttovirasto pitää lisäksi pseudonymisoidun asiakasnumeron

perusteella tapahtuvaa viranomaisten välistä tiedonvaihtoa suorien henkilötietojen käyttämistä turvallisempaa tapana yksilön henkilötietojen suojan kannalta ja pitää ehdotettua lisäystä perusteltuna.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta

Ehdotettavan Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 16 §:n perusteella Rikosseuraamuslaitoksella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä myös Maahanmuuttovirastolta tiettyjen lakisääteisten tehtäviensä hoitamista varten tarpeellisia tietoja

Tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvat tiedot olisivat: *tieto rikoksesta epäillyn, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tai valvottuun koevapauteen sijoitetun ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmään rekisteröidyn ulkomaalaisen maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta, maasta poistamista koskevan päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta.*

Rikosseuraamuslaitoksen tiedonsaantioikeus Maahanmuuttoviraston tietoihin ei muuttuisi nykyisestä. Hyvänä asiana todettakoon, että viittaus vanhaan ulkomaalaisrekisteriin poistuisi laista. Pienenä täsmennyksenä on kuitenkin syytä huomauttaa, että henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa (615/2020) rekisteristä käytetty termi on *ulkomaalaisasioiden asiansäilytysjärjestelmä*, eikä *ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmä*.

Henkilötietojen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskuksille

Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 21 §:ään ehdotetaan säädettäväksi henkilötietojen luovuttamisesta Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskuksille. Vastaavan kaltainen laaja tiedonluovutuspykälä sisältyy myös voimassa olevaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolakiin ja sen 14 §:ään.

Maahanmuuttoviraston ja vastaanottokeskusten tiedonsaantioikeuden laajuus ei muuttuisi nykyisestä, vaan se koskisi jatkossakin samoja laissa lueteltuja Maahanmuuttoviraston ja vastaanottokeskusten tehtävien hoitamiseksi tarpeellisia tietoja. Erona aiempaan olisi kuitenkin lakiin otettu maininta, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa näitä pykälässä lueteltuja tietoja myös oma-aloitteisesti.

Maahanmuuttovirasto tarvitsee useiden lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi pykälässä lueteltuja rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevia tietoja Rikosseuraamuslaitokselta tilanteissa, joissa tällainen henkilö on Maahanmuuttoviraston asiakas. Ehdotetussa 21 §:ssä luetellut tiedot voivat olla tarpeen käytännössä kaikessa Maahanmuuttoviraston asiakkaaseen liittyvässä päätöksenteossa ja yhteydenpidossa. Lisäksi Maahanmuuttovirasto järjestää vankiloissa asiakkaidensa kuulemisia, jolloin tiedot ovat tarpeen

käytännön järjestelyiden, kuten esimerkiksi tulkkivarausten ja kuulemisesta vastaavan virkamiehen matkajärjestelyjen toteuttamiseksi.

Tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvat tiedot ovat siis keskeisiä Maahanmuuttoviraston tehtävien kannalta ja virasto kannattaakin tiedonsaantioikeuden laajuuden säilyttämistä nykyistä vastaavana.

Monet ehdotetussa 21 §:ssä luetellut tiedot, kuten esimerkiksi vangin sijoittamista, luvatta poistumista tai karkaamista koskevat tiedot ovat sellaisia, joihin voi tulla muutoksia nopeallakin aikataululla. Tällöin voi syntyä tilanteita, joissa Maahanmuuttovirastolla olisi välitön tarve saada jokin tieto Rikosseuraamuslaitokselta, mutta tietoa ei ymmärretä pyytää. Esimerkiksi Maahanmuuttovirastolla oleva vanhentunut tieto siitä, missä asiakas on, voi johtaa hänen asiansa käsittelyn viivästymiseen sen vuoksi, että häntä tavoitellaan väärästä paikasta, eikä välttämättä edes häntä lähinnä olevasta viraston toimipisteestä.

Nykyisin voimassa olevan sääntelyn puitteissa Rikosseuraamuslaitoksen oma-aloitteisen tietojenluovuttamisen mahdollisuus tällaisissa tilanteissa on ollut epäselvä. Näin ollen Maahanmuuttovirasto pitääkin todella kannatettavana Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 21 §:ään ehdotettua selkeyttävää lisäystä mahdollisuudesta tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen.

Säilöönottoyksiköiden tietotarpeet

Maahanmuuttoviraston alaisuudessa toimii tällä hetkellä kaksi säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (301/2004) (säilölaki) tarkoitettua säilöönottoyksikköä, Helsingin ja Joutsenon säilöönottoyksiköt. Säilölain 2 §:n mukaan *säilöönottoyksikkö voidaan perustaa valtion tai kunnan ylläpitämän vastaanottokeskuksen yhteyteen tai se voi olla valtion tai kunnan ylläpitämä itsenäinen yksikkö.*

Säilöönottoyksiköiden tiedonsaantioikeudesta muiden viranomaisten ja myös Rikosseuraamuslaitoksen tietoihin on säädetty Maahanmuuttovirastoa ja vastaanottokeskuksia vastaavasti maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:ssä. Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolaissa ei kuitenkaan ole säädetty tietojen luovuttamisesta säilöönottoyksikölle, eikä tätä koskevaa ehdotusta sisälly myöskään nyt lausuttavana olevaan hallituksen esitykseen.

Maahanmuuttoviraston säilöönottoyksiköissä on kuitenkin tunnistettu tarve saada Rikosseuraamuslaitokselta myös vastaavat tiedot kuin ehdotettavan rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 21 §:ssä on Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskuksille säädetty. Tiedot ovat tarpeen säilöönottoyksikön säilölain mukaisten tehtävien hoitamista varten.

Tästä syystä Maahanmuuttovirasto ehdottaakin, että 21 §:ssä säädettäisiin myös Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoja myös säilöönottoyksiköille vastaavalla laajuudella kuin Maahanmuuttovirastolle.

Lisäksi Maahanmuuttovirasto ehdottaa säilöönottoyksiköiden osalta 21 §:n mukaiseen luovutettavien tarpeellisten tietojen luetteloon lisättäväksi *järjestysrikkomusta ja kurinpitorangeistusta*, joista säädetään vankeuslain

(767/2005) 15 luvun 3:ssä ja 4 §:ssä. Nämä tiedot olisivat tärkeitä säilöönottoyksikön tehtävien hoitamisen kannalta. Tiedot antaisivat paremmat mahdollisuudet suunnitella esimerkiksi asiakkaan majoitusjärjestelyjä ja sijoittamista osastoille niissä varsin usein tapahtuvissa tilanteissa, joissa henkilö siirtyy säilöönottoyksikköön suoraan vankilasta. Merkittävä potentiaalinen turvallisuusongelma säilöönottoyksiköissä on huumausaineiden kulkeutuminen yksikköön ja mikäli entisellä vangilla on vankeusajaltaan kurinpitorangeistuksia esimerkiksi huumausaineiden hallussapidosta, voitaisiin välttää hänen sijoittamista samoihin kerroksiin tai osastoihin muiden vastaavaa taustaa omaavien henkilöiden kanssa.

Turvallisuustietorekisterin tiedot

Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 30 §:ään ehdotetaan nykyistä lakia vastaavaa säännöstä turvallisuustietorekisterin tietojen luovuttamisesta turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin poliisille, pääesikunnalle, Tullille ja Rajavartiolaitokselle.

Myös Maahanmuuttovirastolla olisi tietyissä tilanteissa tarve turvallisuustietorekisterin tiedoille, joskaan ei turvallisuustietorekisterin käyttötarkoituksissa. Tietotarve koskee esimerkiksi Maahanmuuttoviraston vankilassa järjestämän suullisen kuulemisen turvallisuuden mahdollisesti vaarantavia tietoja. Lisäksi turvallisuustietorekisterin tiedoille voi olla tarvetta myös turvapaikka-asioiden tai suojeluaseman lakkauttamis- peruuttamis- ja karkottamisasioiden päätösharkintaan liittyvissä tilanteissa, jos rekisterissä on esimerkiksi tietoja henkilön yhteyksistä rikollisjärjestöihin vankilassa.

Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan virastolla on maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:n 1 momentin mukainen tiedonsaantioikeus salassapitosäännösten estämättä saada lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä tietoja myös turvallisuustietorekisteristä. Tästä tiedonsaantioikeudesta on kuitenkin aiemmin ollut epäselvyyttä, kun Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolaissa säädetään tietojen luovuttamisesta turvallisuustietorekisteristä, eikä Maahanmuuttovirastoa ole mainittu kyseisessä pykälässä.

Ehdotettavaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolakiin valittu sääntelymalli on sellainen, jossa säädetään laajasti Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoa. Sääntelymallista johtuen Maahanmuuttovirasto ehdottaa harkittavaksi, että turvallisuustietorekisterin tietojen luovuttamisesta myös muihin kuin turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin säädettäisiin ehdotettavassa laissa.

Tiedonsaanti ja -luovutussääntelyn päällekkäisyys

Kuten aiemmin on todettu, Maahanmuuttoviraston tiedonsaantioikeudesta Rikosseuraamuslaitoksen tietoihin säädetään myös maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:ssä. Viranomaisten välisessä tiedonvaihdoissa olisi lainsoveltajan näkökulmasta yleisesti ottaen selkeintä, jos tiedonsaantioikeuksista salassa pidettäviin tietoihin säädettäisiin ainoastaan

tiedonsaajaa pääasiallisesti koskevassa laissa, eli tässä tapauksessa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa. Tällöin välttyttäisiin esimerkiksi yllä olevassa turvallisuuštietorekisterin tietoja koskevassa kappaleessa kuvatun kaltaisilta tilanteilta, joissa sovellettavat henkilötietolait ovat osin päällekkäisiä ja niitä voidaan tulkita eri tavoilla.

Maahanmuuttoviraston näkökulmasta on kuitenkin tärkeintä, että tiedonsaantioikeuksista on säädetty ja että tiedonvaihto viraston ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä on sujuvaa, täsmällistä ja oikea-aikaista. Ehdotettu tiedonluovuttamissääntelymalli soveltuu myös hyvin tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen viranomaiselta toiselle, mikä olisi tässä tapauksessa Maahanmuuttoviraston tehtävien hoitamisen kannalta tärkeää. Tästä syystä Maahanmuuttovirasto pitääkin ehdotettua tiedonluovutussääntelymallia tämän lain kohdalla perusteltuna.

Ylijohtaja

Jari Kähkönen

Erityisasiantuntija

Santtu Viiman

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 22.02.2021 klo 11:52. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Lakivaliokunta